

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1891, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dödande af en till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag uti bolagets jernväg meddelad inteckning.

(R. A.)

I en till statsutskottet remitterad proposition (n:o 16) har Kongl. Maj:t, med åberopande af ett propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 19 december 1890, föreslagit Riksdagen medgifva, att den in-teckning, som till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag meddelats i bolagets jernväg, måtte få dödas, så vidt den afser det i statsrådsprotokollet omförmälda, å södra sidan om Visby hamn belägna område om 8,85 kvadratref.

Af ofvanberörda statsrådsprotokoll och de till utskottet öfverlemnade, till ärendet hörande handlingar inhemtas hufvudsakligen följande.

Sedan Kongl. Maj:t den 5 maj 1876 beviljat Gotlands jernvägsaktiebolag concession å jernvägsanläggning från Visby till Hemse kyrka med rätt att exproprieras därför erforderlig jord samt den 10 november 1876 fastställt plan för nämnda jernvägsanläggning, utom hvad angick föreningen mellan stationen vid Visby och dervarande hamn, gillade Kongl. Maj:t den 8 juni 1877 en af ingenjören I. Danielsson föreslagen sträckning för banans ledande från stationen vid Visby till och utmed hamnen. Dessförinnan hade emellertid Kongl. Maj:t den 24 november 1876 beviljat bemälda bolag för dess jern-

vägsanläggning ett låneunderstöd af 500,000 kronor, att utgå af de medel, samma års Riksdag anvisat till understödjande af enskilda jernvägar.

Hamndirektionen i Visby och styrelsen för jernvägsbolaget enades sedermera vid sammanträde år 1878 derom, att en till sina gränser angifven del af hamnområdet borde till jernvägen för dess behof öfverlemnas. Sedan detta förslag blifvit underställt stadsfullmäktiges pröfning, remitterades det samma till stadens drätselkammare, som — med tillkännagifvande att det ifrågasatta området utgjordes af 42,592 qvadratfot öster om jernvägsspåret samt af den till kolupplag af jernvägen vester om samma spår begagnade plats — fann förslaget att afhända staden större delen af dess dyrbara mark söder om hamnen vara tilltaget i sådana dimensioner, att bifall dertill icke borde komma i fråga, helst obetydligt utrymme sedan skulle blifva öfrigt till behöfligt upplag för ångbåts- och segelfartygstrafiken, samt än mindre för enskilda magasin eller andra vid hamnen oundärliga byggnader. Drätselkammaren hemställde därför, att af hamnområdet söder om hamnens materialbod öster om jernvägsspåret skulle för jernvägens behof upplåtas endast 7,750 qvadratfot, som syntes vara för ändamålet till fyllest. Med stöd häraf beslöto också stadsfullmäktige den 8 juli 1879, att allenast detta område om 7,750 qvadratfot skulle för närvarande och tills vidare till jernvägen upplåtas.

Styrelsen för jernvägsbolaget uppdrog derefter åt ingenjören Danielsson att uppgöra plan för framtida behof af jernvägsspår vid Visby hamn, och afgafs den 15 december 1879 detta förslag, beledsagadt af en planritning med påskrift »plan för utläggning af jernvägsspår vid Visby hamn». Danielsson förklarade emellertid dervid i utlåtande, att han för sin del ansåge det nya spårsystemet vid hamnen vara för jernvägen obehöfligt och icke böra utläggas förr än staden derom komme att göra framställning. Sedan denna planritning emellertid blifvit försedd med godkännande af statens kontrollerande ingenjör, numera aflidne kaptenen Alb. Blix, anhöll bolagsstyrelsen, att stadsfullmäktige måtte antingen till bolaget med eganderätt afstå de å kartan med litt. A och B utmärkta kvarteren, utom de delar deraf, som streckats med röd färg, staden dock förbehållet att nyttja marken, till dess den blefve för jernvägen behöflig, eller ock besluta att framdeles lemna bolaget det område, hvaraf bolaget kunde blifva i behof; men den 9 november 1880 beslöto stadsfullmäktige att vidblifva sitt ofvan berörda, den 8 juli 1879 i frågan fattade beslut.

Expropriationslandtmätaren, kommissionslandtmätaren M. C. Liander har den 30 april 1879 upprättat beskrifning öfver den jord, som blifvit exproprierad i och för jernvägsanläggningen, deri dock icke finnes upptaget ifrågavarande jordområde om 8,85 qvadratref. Sedan styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, efter det afsyning å jernvägen egt rum,

derå utfärdat afsyningsbetyg den 9 oktober 1880, har Liander emellertid den 23 april 1881 till beskrifningen fogat följande tillägg:

»Supplement till beskrifningen öfver exproprierad jord till Gotlands jernväg:

Visby stad upplåter ytterligare till jernvägen:

	Ref.	St.	Tld	Kpld
Litt. a. Till hamnplats vid Visby hamn	8	85	1	18,6
Summa	8	85	1	18,6

Sålunda, enligt statens kontrollerande ingenjör's bestämmande, å expropriationskartan inlagdt samt af mig rätteligen uträknadt; betygar Ulricehamn, Vegby den 23 april 1881.

På embetets vägnar:

M. C. Liander,

kommissionslandtmätare och förordnad expropriationsingenjör.»

Derefter erhöi bolaget den 12 september 1881 lagfart å jernvägen, och voro vid ansökningen härom fogade, bland andra handlingar, dels karta öfver jernvägen i tio blad med åtecknad bevis af den 25 april 1881 af kommissionslandtmätaren Liander, att densamma vore lika med den af honom åren 1877 och 1878 upprättade expropriationskarta öfver jernvägen, dels ock ofvan berörda, den 30 april 1879 upprättade beskrifning öfver den jord, som blifvit exproprierad för jernvägens anläggning, jemte sammandrag af samma beskrifning med derå af Liander tecknad bevis af den 20 augusti 1881, att, sedan beskrifningen upprättades, ingen förändring i det till jernvägen utlagda område egt rum, hvadan handlingen utgjorde beskrifning till den med bevis af styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 23 maj 1881 försedda plankarta; och kom sålunda att i lagfarten å jernvägen inbegripas äfven ifrågavarande område, 8,85 kvadratref, hvilket derefter jemte jernvägen i öfrigt intecknades till säkerhet för det till jernvägens anläggning beviljade statslån, hvarå skulden för närvarande utgör 598,746 kronor 60 öre jemte räntor från den 31 december 1890.

Med förmålan att nyssberörda område om 8,85 kvadratref vore stadens egendom och blifvit, staden oåtspord, tillagdt jernvägen, hade uti särskilda till Kongl. Maj:t ingifna skriftliga framställningar af den 9 juli och den 12 augusti 1890 ej mindre styrelsen för Gotlands jernvägsaktiebolag i

underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder medgifva, att ifrågasvarande 8,85 kvadratref finge från jernvägen afsöndras för att till Visby stad åter afträdas, än äfven stadsfullmäktige i Visby hemställt, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att den inteckning, som, till säkerhet för statens fordran hos jernvägsbolaget, meddelats i jernvägen med hvad dertill hörer, finge dödas, såvidt den afsåge nämnda område.

Jernvägsbolagsstyrelsen uppgaf i sin skrifvelse, att detta område icke blifvit af bolaget taget i besittning eller varit behöfligt för jernvägen under de tolf år, den varit för trafik öppnad, och att bolaget äfven för framtiden torde kunna undvara detsamma. Stadsfullmäktige ansågo att, som stadens hamnområde vore synnerligen inskränkt, området vore för staden välbehöfligt, men framhöllo svårigheten för staden att på lämpligt sätt tillgodogöra sig detsamma, så länge eganderätten dertill vore omtvistad och området graverades af inteckning för statens fordran. Stadsfullmäktige hafva dessutom meddelat, att kommissionslandtmätaren Liander numera uppgifvit, att det af honom vid beskrifningen fogade supplementet af den 23 april 1881 tillkommit på grund af en vid tiden, då lagfart söktes å jernvägen, af bolagets verkställande direktör, doktor E. Leijer öfverlemnad, med kontrollerande ingenjören, kaptenen A. Blix' godkännande försedd karta, å hvilken den i supplementet omförmälda »hamnplats» skulle hafva upptagits, men att någon sådan karta icke funnes bland de till jernvägsanläggningen hörande handlingarna och efter all sannolikhet aldrig funnits. Nämnda uppgift hade, enligt hvad stadsfullmäktige vidare förmåla, påtagligen sin grund i en missuppfattning af den med kontrollerande ingenjörens godkännande försedda, bland jernvägens handlingar befintliga karta öfver den af ingenjören Danielsson uppgjorda »plan för utläggning af jernvägsspår vid Visby hamn», hvilken blifvit här ofvan omnämnd. Då emellertid Danielsson i sitt denna karta åtföljande utlåtande uttryckligen framhållit, att denna jord icke vore för jernvägen behöflig, och att planen tillkommit uteslutande i Visby stads intresse, kunde kontrollerande ingenjörens å kartan tecknade godkännande icke rimligtvis tolkas vidsträcktare, än att från hans sida hinder ej mötte för att det föreslagna spårsystemet sattes i samband med jernvägen, men ingalunda såsom något förklarande att jorden vore för jernvägen behöflig. Allenast genom berörda supplement och till följd af Lianders å expropriationskartan och å den kartan tillhörande beskrifningen tecknade intyg hade sålunda inträffat, att nu ifrågasvarande 8,85 kvadratref af stadens hamnområde blifvit ej allenast af jernvägsbolaget lagfarna, utan äfven tillika med jernvägen med hvad dertill i öfrigt hörde intecknade för den af staten lemnade försträckningen å 500,000 kronor, oaktadt hvarken Kongl. Maj:t tillåtit bolaget att expropriera berörda område eller stadsfullmäktige för sin del bifallit detsammas afstående till jernvägen.

Öfver de båda underdåniga ansökningarna hafva yttranden afgifvits af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som tillstyrkt bifall till desamma, och af fullmäktige i riksgäldskontoret, hvilka anført, bland annat, att den pant, riksgäldskontoret innehade såsom säkerhet för statslånet, icke torde ega så högt värde, att densamma kunde utan risk för statsverket minskas. Tvärt om syntes den omständigheten, att bolaget icke förmått fullgöra stadgad annuitetsliqvid, särskildt mana till omsorg derom, att pantens värde uppehöles. Dertill komme, att, i händelse Visby stads och Gotlands handelsomsättning framdeles skulle ökas och trafiken å jernvägen derigenom växa, det måste vara af stor vigt för bolaget att vid en slutstation af den betydelse som Visby hamn ega tillräckligt utrymme.

Betraktades föreliggande ansökningar endast ur ofvan angifna synpunkter, ansåge sig fullmäktige icke kunna tillstyrka bifall till desamma.

Dessa synpunkter torde likväl, enligt hvad fullmäktige vidare yttrade, icke böra få anses utgöra hinder för de i förevarande båda ansökningar ifrågasatta åtgärder, derest Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle finna de i saken anförda omständigheter innefatta tillräcklig anledning att medgifva, det omförmälda område finge till Visby stad återlemnas och förberörda in-teckning dödas, såvidt den besvärade samma område.

Såsom statsrådet och chefen för civildepartementet erinrat, må ej mark afsöndras från in-tecknad jernväg, så vida icke marken är från in-teckning fri. Till följd häraf och då ifrågavarande område om 8,85 kvadratref syntes hafva blifvit på grund af missuppfattning intaget i den å jernvägen meddelade lagfart och till följd deraf även för statslånet in-tecknats, hemställde statsrådet om afgifvande till Riksdagen af föreliggande proposition.

Med anledning af hvad i detta ärende förekommit, har utskottet funnit sig böra tillstyrka Riksdagen medgifva, att den i Gotlands jernväg till säkerhet för statslånet meddelade in-teckning må dödas, såvidt den afser ofta nämnda område. Men då fullmäktige i riksgäldskontoret erinrat, att »trafi-ken å Gotlands jernväg framdeles kan komma att ökas, och det i sådant fall måste vara af stor vigt för bolaget att vid en slutstation af den betydelse som Visby hamn ega tillräckligt utrymme», har utskottet, som delar fullmäg-tiges åsigt om vigten för jernvägsbolaget att vid banans slutpunkt, Visby hamn, förfoga öfver ett för trafikens jemna uppehållande tillräckligt område, ansett, att vid omförmälda medgifvande bör fästas sådant vilkor, att jern-vägen derigenom, i händelse af behof, tillförsäkras ytterligare utrymme för spår m. m. dylikt vid berörda hamn.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande

proposition, med vilkor att Visby stad till styrelsen för Gotlands jernvägsaktiebolag aflemnar förbindelse, som af nämnda styrelse tillställes fullmäktige i riksgäldskontoret för att, så länge staten eger fordran hos jernvägsaktiebolaget, af dem förvaras, af innehåll att, derest trafiken å Gotlands jernväg framdeles kräver en utvidgning af spårsystemet vid Visby hamn, staden skall utan ersättning afstå den mark, som för jernvägens behof i nyssnämnda hänseende kan erfordras.

Stockholm den 6 april 1891.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.